

Μέσα αξιολόγησης στην Εργοθεραπεία

2° ΜΑΘΗΜΑ

Διαδικασία αξιολόγησης και κλινική συλλογιστική τεστ αξιολόγησης

Εισηγητές: Παναγιώτης Σιαπέρας - Ευάγγελος Ζουρνατζής

Εργαστήριο: Μ. Αγγελοπούλου – Α. Ανδρεάδη

Κλινική συλλογιστική - ορισμός

Διαδικασία σκέψης όταν οι επαγγελματίες υγείας:

- **Σχεδιάζουν, Κατευθύνουν και εκτελούν τα θεραπευτικά τους προγράμματα**
- **Είναι ΣΚΕΠΤΙΚΟ για επικοινωνία μεταξύ των θεραπειών ώστε να αιτιολογήσουν τις θεραπευτικές δράσεις.**
- **Ο στόχος της κλινικής συλλογιστικής είναι η διευκόλυνση των θεραπειών για «ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ» των θεραπευτικών δράσεων.**
- **ΔΕΝ είναι είδος Εργοθεραπευτικής παρέμβασης**
- **Χρησιμοποιείται για όλα τα στάδια της εργοθεραπευτικής διαδικασίας (π.χ. σχεδιασμός και εφαρμογή αξιολόγησης, εξαγωγή συμπερασμάτων, σχεδιασμό παρέμβασης, περιβάλλον**

Κλινική συλλογιστική – μοντέλα (απλή αναφορά)

- **Γραμμικό μοντέλο:** παράγει υποθέσεις για το πρόβλημα και τις ελέγχει ώστε να καταλήξει σε μια απόφαση για το πρόβλημα
- **Σπειροειδές μοντέλο:** αλληλεπίδραση στοιχείων (π.χ. γνωστικό, περιβάλλον, γνώσεις θεραπευτή, πρόβλημα του πελάτη κλπ.)
- **Αφηγηματικό:** μία πολύπλοκη διαδικασία όπου οι εργοθεραπευτές αφηγούνται τη ζωή των πελατών και πως φαντάζονται τη ζωή τους μετά την παρέμβαση.
- **Οικολογικό μοντέλο:** αντικαθιστά τον όρο κλινική συλλογιστική με τον όρο επαγγελματική συλλογιστική. Δίνει έμφαση στη **σχέση μεταξύ θεραπευτή και πελάτη καθώς και στις γνώσεις**, δεξιότητες και την εμπειρία τόσο του θεραπευτή όσο και του πελάτη.

Είδη Κλινικής Συλλογιστικής (Types of Clinical Reasoning)

Ο εργοθεραπευτής χρησιμοποιεί ταυτόχρονα διαφορετικές μορφές σκέψης ανάλογα με την κατάσταση (και κατά τη διαδικασία αξιολόγησης):

- **Διαδικαστική Συλλογιστική (Procedural Reasoning):** Εστιάζει στις φυσικές πτυχές της πάθησης, στα συμπτώματα, **στις μετρήσεις** (π.χ. εύρος κίνησης, δύναμη) και στην εφαρμογή κατάλληλων θεραπευτικών πρωτοκόλλων.
- **Αλληλεπιδραστική Συλλογιστική (Interactive Reasoning):** Εστιάζει στην οικοδόμηση της **θεραπευτικής σχέσης**. Χρησιμοποιείται για την κατανόηση των βιωμάτων, των συναισθημάτων και των αξιών του ατόμου.
- **Αφηγηματική Συλλογιστική (Narrative Reasoning):** **Κατανοεί τη ζωή του ατόμου** ως «ιστορία». Εξετάζει τι σημαίνει η αναπηρία ή η πάθηση για το μέλλον του και πώς επαναπροσδιορίζεται η ταυτότητά του.
- **Πραγματολογική Συλλογιστική (Pragmatic Reasoning):** Λαμβάνει **υπόψη τους πρακτικούς περιορισμούς του περιβάλλοντος** (π.χ. διαθέσιμος εξοπλισμός, χρόνος θεραπείας, οικονομικές δυνατότητες, υποστήριξη οικογένειας).

Η Διαδικασία Αξιολόγησης και η Κλινική Συλλογιστική (Clinical Reasoning)

- Η Διαδικασία Αξιολόγησης και η κλινική Συλλογιστική αποτελούν την απαρχή της εργοθεραπευτικής πράξης.
- Εφαρμόζεται αρχικά στην διαδικασία αξιολόγησης αλλά και στα μετέπειτα στάδια (σχεδιασμός, παρέμβαση, επανααξιολόγηση κλπ).
- Ουσιαστικά πρόκειται για τη γνωστική και πρακτική διαδικασία μέσω της οποίας ο θεραπευτής κατανοεί τις ανάγκες του ατόμου, λαμβάνει αποφάσεις και σχεδιάζει τη θεραπεία.

Τα Στάδια της Διαδικασίας Αξιολόγησης – Παραπομπή & Αρχική Συλλογή Πληροφοριών - Πρώτη επαφή

- Εξετάζεται **ποιος παραπέμπει** το άτομο ή εάν γίνεται με πρωτοβουλία των οικείων (π.χ. γονείς) ή του ίδιου του ατόμου
- Εάν παραπέμπει **ειδικός ποια ειδικότητα** έχει (π.χ. γιατρός) ή κάποιος που δεν είναι σχετικός αλλά από εμπειρία δική του
- Εάν παραπέμπει ειδικός, συνοδεύεται από **παραπεμπτικό / διάγνωση / ιστορικό** του προβλήματος;
- Ποιος είναι ο **λόγος παραπομπής** (ποιο είναι το πρόβλημα) κατά την άποψη των ειδικών / οικείων / ίδιου ατόμου
- **ΛΗΨΗ** ή και ΕΛΕΓΧΟΣ του ιστορικού,
- Μελέτη της διάγνωσης,
- των ιατρικών σημειωμάτων
- και των λόγων για τους οποίους παραπέμφθηκε το άτομο στην εργοθεραπεία.

Τα Στάδια της Διαδικασίας Αξιολόγησης – Δημιουργία Εργοθεραπευτικού Προφίλ: Πελατοκεντρική προσέγγιση

Λήψη συνέντευξης: π.χ. με τη χρήση του COPM (Canadian Occupational Performance Measure) (Καναδικό Μέτρο Εκτέλεσης Έργου) για την κατανόηση του ιστορικού του ατόμου. Πρόκειται για μια **πελατοκεντρική** (person-centered) **ημι-δομημένη συνέντευξη**.

Βασικοί Στόχοι:

- Ο εντοπισμός των δραστηριοτήτων της καθημερινής ζωής που το άτομο **θέλει, χρειάζεται ή αναμένεται** να κάνει, αλλά δυσκολεύεται.
- Η αυτοαξιολόγηση του ατόμου ως προς την **Εκτέλεση** (Performance) και την **Ικανοποίηση** (Satisfaction) από αυτές τις δραστηριότητες.
- Ο καθορισμός μετρήσιμων και εξατομικευμένων **θεραπευτικών στόχων**.
- Η μέτρηση της **προόδου** και των αποτελεσμάτων της εργοθεραπευτικής παρέμβασης σε βάθος χρόνου.

Τα Στάδια της Διαδικασίας Αξιολόγησης – Δημιουργία Εργοθεραπευτικού Προφίλ: Πελατοκεντρική προσέγγιση

Λήψη συνέντευξης: Επίσης με άλλες τυποποιημένες αξιολογήσεις π.χ. OCAIRS (Occupational Circumstances Assessment Interview and Rating Scale) **ημι-δομημένο εργαλείο συνέντευξης** και κλίμακα βαθμολόγησης που βασίζεται στο **Μοντέλο Ανθρώπινου Έργου**

- των προτιμήσεων,
- ADL (Activities of Daily Living) Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής /
- IADL (Instrumental Activities of Daily Living) Σύνθετες (ή Οργανικές) Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής,
- των ρόλων,
- των ενδιαφερόντων και των προσδοκιών του.

Τα Στάδια της Διαδικασίας Αξιολόγησης – Ανάλυση της Εκτέλεσης Έργου: Αντικειμενική αξιολόγηση

Χρήση σταθμισμένων εργαλείων

- **μέτρηση ROM** (Range of Motion - Εύρος Τροχιάς Άρθρωσης) μυϊκής ισχύος,
- **παρατήρηση MOHOST** (Model of Human Occupation Screening Tool) εργαλείο ανίχνευσης (screening tool) που βασίζεται στο μοντέλο **ΜΟΗΟ**. Γρήγορη επισκόπηση της συνολικής λειτουργικότητας του ατόμου, **σε δυσκολίες λεκτικών συνεντεύξεων**. Τομείς Αξιολόγησης:

Κίνητρο για Έργο (Motivation for Occupation): Ενδιαφέροντα, αυτοπεποίθηση, ανάληψη ευθύνης.

Μοτίβο Έργου (Pattern of Occupation): Ρουτίνες, προσαρμοστικότητα, ρόλοι.

Δεξιότητες Επικοινωνίας & Αλληλεπίδρασης (Communication & Interaction Skills): Εκφράσεις, κοινωνική επαφή.

Δεξιότητες Επεξεργασίας (Process Skills): Οργάνωση, συγκέντρωση, επίλυση προβλημάτων.

Κινητικές Δεξιότητες (Motor Skills): Στάση σώματος, συντονισμός, δύναμη.

Περιβάλλον (Environment): Φυσικός χώρος, κοινωνική υποστήριξη, πόροι.

- **Ανάλυση δραστηριότητας** για να εντοπιστούν οι παράγοντες που περιορίζουν τη λειτουργικότητα.

Τα Στάδια της Διαδικασίας Αξιολόγησης – Σύνθεση & Σύνταξη Θεραπευτικού Πλάνου

- **Καθορισμός στόχων:** ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: παρασκευή μικρού γεύματος, σχολικές εργασίες, αυτοφροντίδα, παρέα με άλλα άτομα, διαχείριση χρόνου κ.ά
- **Συνδυασμός των ευρημάτων:**
 - ✓ πρόγνωση επιτυχίας ανάλογα με αίτια του προβλήματος (π.χ. νοητική υστέρηση, αυτισμός, ημιπληγία κλπ).
 - ✓ Αποτελέσματα μετρήσεων των ανάλογων τεστ (σωματικά, γνωστικά, συναισθηματικά κλπ)
 - ✓ Αποτελέσματα μετρήσεων της ανάλυσης κάθε δραστηριότητας
 - ✓ Υποστήριξη/εμπόδια περιβάλλοντος
- **Ιεράρχηση ικανοτήτων και δυσκολιών**
- **συν-διαμόρφωση** βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων με το άτομο.

Τί σημαίνει «έργο» στην Εργοθεραπεία;

Για την Εργοθεραπεία, «έργο» δεν είναι μόνο η επαγγελματική δουλειά, αλλά **οποιαδήποτε σκοπούμενη δραστηριότητα** κάνει ένα άτομο μέσα στην ημέρα του.

Αυτά τα έργα χωρίζονται σε 3 βασικές κατηγορίες:

- ✓ **Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής (ΔΚΖ / ADLs):** Αυτοφροντίδα, όπως το να ντυθεί, να φάει, να κάνει μπάνιο, να πλύνει τα δόντια του ή να χρησιμοποιήσει την τουαλέτα.
- ✓ **Παραγωγικότητα:** Εργασία, σχολείο, διαχείριση νοικοκυριού, εθελοντισμός.
- ✓ **Ελεύθερος Χρόνος & Παιχνίδι:** Χόμπι, κοινωνικοποίηση, αθλητισμός, δημιουργικό παιχνίδι (ειδικά στα παιδιά).

Το προφίλ του έργου - προσδιορισμός

- Σύμφωνα με τον Αμερικάνικο Σύλλογο Εργοθεραπευτών ορίστηκε ως έργο: «είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων που εμπλέκεται το άτομο στην καθημερινή του ζωή»
- Το έργο και η δραστηριότητα δεν θεωρούνται συνώνυμοι. Ο όρος **«έργο» αποτελεί μία ομπρέλα** κάτω από την οποία βρίσκονται οι όροι «δραστηριότητες» (activities), «ενέργειες» (tasks) και δράσεις (actions) (Polatajko et al., 2004).
 - των εμπειριών και της «ιστορίας» του ατόμου
 - των συνηθειών του στην καθημερινότητά του
 - των ενδιαφερόντων του
 - των αξιών του
 - των αναγκών του

Η εκτέλεση «έργου» στην Εργοθεραπεία

Στην Εργοθεραπεία, η εκτέλεση έργου (αγγλικά: *Occupational Performance*) είναι μία από τις πιο θεμελιώδεις έννοιες. Αναφέρεται **στην ικανότητα ενός ατόμου:**

- ☐ να επιλέγει,
- ☐ να οργανώνει
- ☐ και να εκτελεί με επιτυχία τις καθημερινές δραστηριότητες που είναι σημαντικές για τη ζωή του, την υγεία του και την ευημερία του.

Το προφίλ του έργου – ανάλυση εκτέλεσης έργου

- **Καθορισμός των προβλημάτων** του ατόμου στο περιβάλλον του π.χ. δυσκολίες ισορροπίας
- Αναγνώριση / εντοπισμός **περιβαλλοντικών** στοιχείων που υποστηρίζουν ή/ και εμποδίζουν την εκτέλεση συγκεκριμένων έργων π.χ. σκάλες και όχι ράμπα για αναπηρικό αμαξίδιο
- **αξιολόγηση δεξιοτήτων** εκτέλεσης έργου π.χ. τριποδική λαβή για τη γραφή
- **μοτίβα εκτέλεσης έργου** (Pattern of Occupation): Ρουτίνες, προσαρμοστικότητα, ρόλοι.
- **απαιτήσεις δραστηριοτήτων** π.χ. ηχομόνωση, σκαλάκια, ειδικές λαβές
- παράγοντες ατόμου (σωματικές δομές, λειτουργίες)

Από τι εξαρτάται η Εκτέλεση Έργου;

• Η εκτέλεση του έργου δεν εξαρτάται μόνο από τις σωματικές ή νοητικές ικανότητες του ατόμου, αλλά από τη **διάδραση 3 παραγόντων** (βάσει των μοντέλων της Εργοθεραπείας, όπως το **PEO Model**):

- ❖ **Το Άτομο (Person)**: Οι σωματικές, γνωστικές, αισθητηριακές, συναισθηματικές και ψυχολογικές του *ικανότητες του ατόμου*.
 - ❖ **Το Περιβάλλον (Environment)**: Το φυσικό (π.χ. σκάλες, φωτισμός), κοινωνικό (π.χ. οικογένεια, υποστήριξη), πολιτισμικό και τεχνολογικό περιβάλλον.
 - ❖ **Το ίδιο το Έργο (Occupation)**: Οι απαιτήσεις, τα βήματα και η πολυπλοκότητα της δραστηριότητας.
- Όταν υπάρχει ισορροπία και καλή προσαρμογή ανάμεσα στο Άτομο, το Περιβάλλον και το Έργο, τότε η Εκτέλεση Έργου είναι επιτυχής!!!

Πότε παρεμβαίνει ο Εργοθεραπευτής;

Όταν μια νόσος, ένας τραυματισμός, μια αναπτυξιακή διαταραχή (π.χ. ΔΕΠΥ, αυτισμός) ή η γήρανση επηρεάζουν την εκτέλεση των έργων:

- ☐ Ο εργοθεραπευτής **αξιολογεί** σε ποιο σημείο εντοπίζεται η δυσκολία στην εκτέλεση.
- ☐ Σχεδιάζει θεραπευτικές δραστηριότητες για να βελτιώσει τις δεξιότητες του ατόμου.
- ☐ Προσαρμόζει το περιβάλλον (π.χ. τοποθέτηση λαβών στο μπάνιο) ή τροποποιεί τον τρόπο εκτέλεσης του έργου (π.χ. χρήση βοηθητικής τεχνολογίας).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Ένα παιδί 6 ετών με **Δυσπραξία ή Αναπτυξιακή Διαταραχή Συντονισμού**

ΠΡΟΒΛΗΜΑ: δυσκολεύεται να κουμπώσει το πουκάμισό του, να ανέβει το φερμουάρ και να δέσει τα κορδόνια του.

Ανάλυση Εκτέλεσης Έργου:

- **Άτομο:** Αδυναμία στη λεπτή κινητικότητα, στη μυϊκή ενδυνάμωση των δακτύλων και στον αμφοτερόπλευρο συντονισμό (χρήση και των δύο χεριών ταυτόχρονα).
- **Περιβάλλον:** Πίεση χρόνου το πρωί πριν το σχολείο, πολύπλοκα ρούχα.
- **Έργο:** Η συγκεκριμένη αλληλουχία κινήσεων που απαιτεί το ντύσιμο.

Παρέμβαση Εργοθεραπευτή:

- 1.Ενίσχυση δεξιοτήτων:** Παιχνίδια με πλαστελίνη, σφήνες ή χάντρες για ενδυνάμωση των δακτύλων.
- 2.Τροποποίηση έργου:** Εκμάθηση του ντυσίματος στάδιο-στάδιο (π.χ. ξεκινώντας από το λύσιμο/βγάλσιμο που είναι ευκολότερο).
- 3.Προσαρμογή περιβάλλοντος:** Πρόταση για χρήση ρούχων με σκράτς (Velcro) ή ελαστικά κορδόνια μέχρι να κατακτηθεί η δεξιότητα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Ενήλικας 60 ετών που υπέστη εγκεφαλικό επεισόδιο

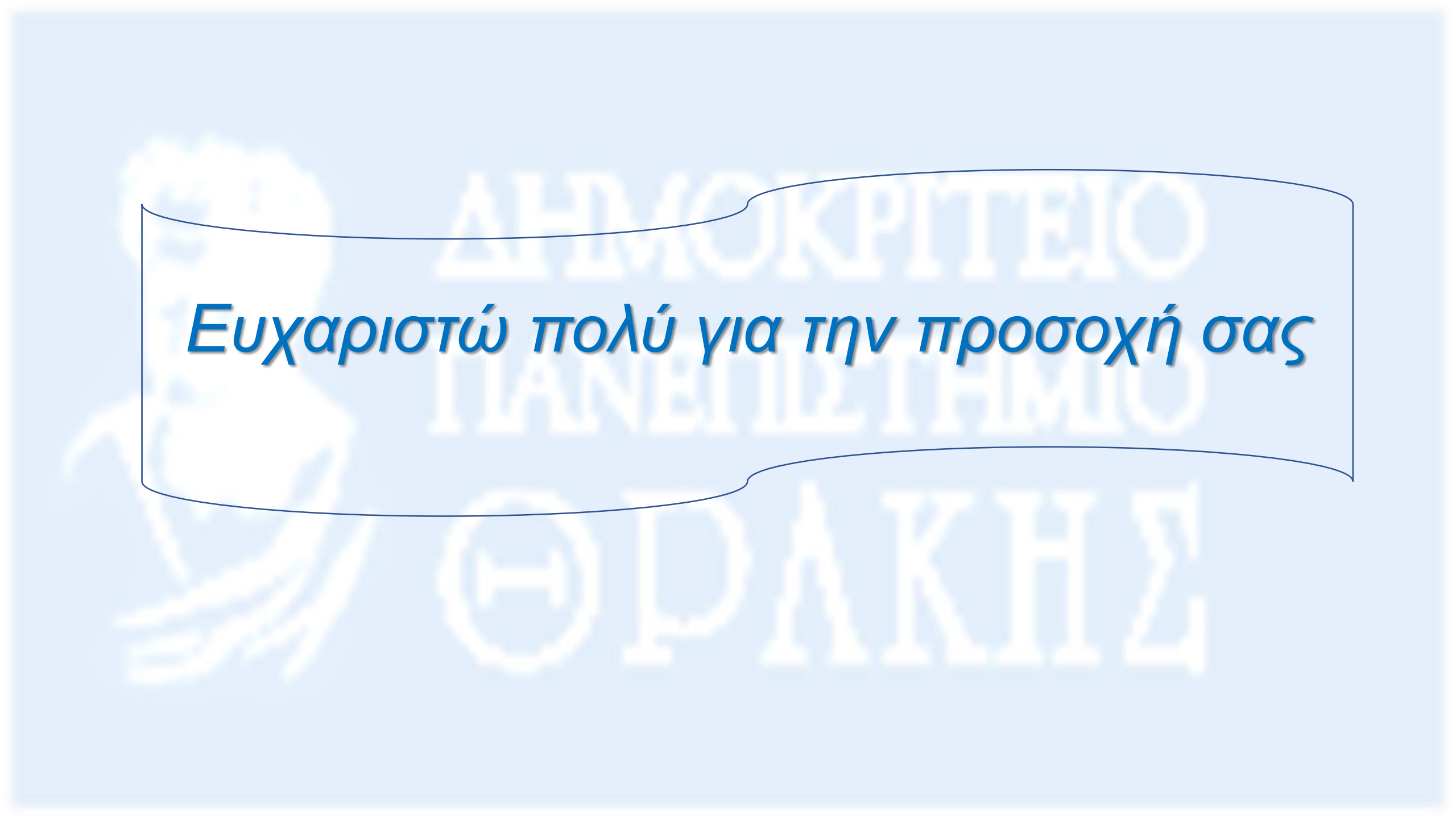
ΠΡΟΒΛΗΜΑ: εμφανίζει **ημιπληγία** (αδυναμία στη μία πλευρά του σώματος) και θέλει να μπορεί να φτιάχνει ξανά ένα ελαφρύ γεύμα μόνος του.

Ανάλυση Εκτέλεσης Έργου:

- **Άτομο:** Μειωμένη ισορροπία, περιορισμένη χρήση του δεξιού χεριού, γρήγορη κόπωση.
- **Περιβάλλον:** Η κουζίνα του σπιτιού (ψηλά ράφια, ολισθηρό δάπεδο).
- **Έργο:** Κοπή λαχανικών, μεταφορά σκευών, άνοιγμα συσκευασιών.

Παρέμβαση Εργοθεραπευτή:

- 1.Επανεκπαίδευση:** Ασκήσεις επανεκπαίδευσης του προσβεβλημένου χεριού και βελτίωση της ισορροπίας σε όρθια στάση.
- 2.Προσαρμοστικός εξοπλισμός:** Χρήση ξύλου κοπής με ειδικές καρφίτσες (για να κρατάει την τροφή σταθερή με το ένα χέρι) και μαχαιριών με ειδική λαβή.
- 3.Οργάνωση χώρου:** Αναδιάταξη των υλικών της κουζίνας σε χαμηλά, εύκολα προσβάσιμα ράφια για αποφυγή πτώσεων

Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας